

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniae Agrippinae, 1707

Dubium I. An aliquando liceat occidere vel mutilare seipsum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42515

6. Si stipendium exigant majus justo, vel quam
 Gymnasia Leges, aut consuetudo permittat.
 7. Si Doctoratus insignia negent dignis, vel
 indignis conferant; quod Nav. dicit esse mortale;
 præsertim in Theologia, Jure Canonico, Civili,
 & Medicina: nam in Philosophia fortè veniale
 tantum esse censet Cajet. v. Doctoratus. 8. Si Disci-
 pulis malo sint exemplo. 9. Si malis moribus
 imbutos, & qui aliis perniciosi sunt, ad scholas
 admittant, vel ex iis non dimittant, v. Trull. L. 4.
 c. 1. D. II. num. 2.

TRACTATUS IV.

De quinto & sexto Præcepto.

CAPUT I.

Quid quinto Præcepto prohibeatur,

Non occides.

- 769 **P**rohibetur hominis occisio, mutilatio, verbe-
 ratio, aliæque similis afflictio injusta; de qua
 quæritur, quæ & quando fit injusta.

DUBIUM I.

*An aliquando liceat occidere vel
mutilare seipsum.*

- R**esp. Absque divina autoritate non licet
 se ipsum directè & ex intentione occidere.
 Ratio, quia est contra charitatem sui; &
 fit injuria Reipublicæ & Deo, qui est solus
 directus & absolutus Dominus humanæ vitæ.

Dixi

Dixi 1. *Absque auctoritate divina*, propter Samsonem & quosdam Martyres, qui seipsos occiderunt, vel ex divina inspiratione, vel inculpata ignorantia. Dixi 2. *directè*: quia indirectè quandoque licet se occidere, hoc est, aliquid facere vel omittere, ex quo præter intentionem mors certò sequatur, quia Præceptum conservandi vitam, utpote affirmativum, non semper obligat, sed potest omitti propter bonum finem, necessitatem, vel magnam utilitatem. *S.Th. 2. 2. c. 64. Vid. Fill. T. 29. c. 4. q. 5. Et Becan. 2. 2. T. 3. c. 7. q. 8.*
Unde resolves:

I. Miles potest, imò tenetur persistere in statione, etsi moraliter certus sit se occidendum. *Card. Lugo D. 10. Sect. 1.* Item posse ad evertendam turrim hostilem, aut ad perdendos hostes, pulverem incendere, etsi sciat se obruendum; uti & navem mergere vel incendere, ne hostis eâ portetur cum gravi Republicæ damno, docet *Lesf. L. 2. c. 9. n. 32. Fagund. Tom. 1. L. 5. c. 11.* Similiter licet se obijcere telo vel ictui, ad servandam vitam Principis, amici ad mortem injustè damnati vices subire. *Lesf. n. 30.* vel in naufragio tabulam cedere, ex *Tol. Lesf. loc. cit. Lopez 1. P. c. 65.* Item servire peste infectis, vel ad fugiendum incendium ex alto se præcipitem dare, cum certo periculo mortis. *Lesf. n. 31. & 35. Fill. l. c. Laym. L. 3. T. 3. P. 3. c. 1. n. 3. Lugo l. c.* Ubi tamen everisionem illam turris, & combustionem navis, (si quidem nulla sit spes evadendi) timidè, & non nisi ex gravissima, v. g. boni publici causa, videtur concedere, v. *num. 51. c. 52. & c. Malderum Tract. 3. c. 1. Dub. 19. Dian. P. 5. Tract. 4. Resol. 26. Fagund. P. 5. c. 11. num. 6. & seqq.*
 II. Etsi virgini non liceat ad castitatem servandam directè se occidere, licet tamen ei certo

- » certo periculo mortis se exponere, etiam
 » pro sola integritate corporali, licet rationabi-
 » liter præsumeret se non consensuram: quia
 » integritas ista magni æstimatur, v. *Laym. l. c.*
 » III. Reo licet non fugere, imò etiam sponte se
 » sistere Judici plectendum; licet positivè seipsum
 » perimere non possit, etiamsi à Judice id ei
 » committatur, vid. *Lefs. n. 25. 26. & 28. Lugo num. 89.*
 » contra *Vasq. T. 2. D. 173. c. 3.*
 » IV. Etli Carthusianus in extrema ægritudine
 » possit servare vitam vescendo carnibus, idque
 » probabiliter ei tum liceat, (atque adeo non pec-
 » cet, qui inscio præberet cibos ex carnibus, *Sanch.*
 » *Dian. P. 8. T. 7. R. 70.*) licitè tamen & laudabiliter
 » etiam tum omittit, cum certo periculo mortis,
 » ut contra *Vasq. & Gran.* docet *Dian. P. 5. T. 4. R. 4.*
 » ex *Vict. Lorc. & c.* quia rationabiliter negligit
 » vitam pro bono communi Ordinis, *Lugo n. 33.*
 » contra *Azor & Escob. T. 6. c. 7.* ubi docet, teneri
 » carnibus vesci, si exigit necessitas, ita ut aliter
 » vitam conservare non possit: quod *Sanch. Conf.*
 » *L. 5. c. 1. D. 35.* cum aliis sex ita distinguit: Si neces-
 » sitas vescendi sit ab intrinseco v. g. morbo, ex quo
 » iudicio Medicorum convalescere non possit,
 » nisi esu carnium, ait probabiliter esse, non teneri
 » vesci, (tamen si licitè possit) quia morietur natu-
 » raliter ex morbo, cujus ipse non est causa: Si verò
 » fit ab extrinseco (v. g. si ob inopiam aliorum cibo-
 » rum fame moriendum esset) teneri vesci, quia
 » mors illa, cum sit violenta, ipsi imputaretur.
 » V. Licet carnem vigiliis & inedia moderatè
 » affligere: qui autem advertens vitam iis notabi-
 » liter minui, nihilominus continuaret, peccaret
 » graviter, ut notat *Laym. n. 5.* ex *Cajetan.* Et si hic
 » multi ob bonam fidem, & zelum Deo placenti

excusentur, v. *Bonac. Tom. 2. de Restitut. D. 2. Q. ult. cc*
Secl. 1. P. 5. n. 9. Fill. l. c. Lugo num. 32. 33. 36. &c. Ubi *cc*
 rectè notat, aliud esse procurare abbreviationem *cc*
 vitæ, seu mortem positivè sibi afferre; aliud *cc*
 permittere, vel periculum ejus subire, vel *cc*
 non adhibere media ad avertendam: prius ait *cc*
 esse illicitum, v. g. pœnitentiis indiscretis, *cc*
 carnisque macerationibus vitam notabiliter *cc*
 abbreviare; posterius verò sæpe licere, ideòque *cc*
 non teneri Carthusianum carnibus vesci, *cc*
 nec aliquem alium uti pretiosâ & exquisitâ medi- *cc*
 cinâ, ad mortem vitandam; nec Secularem *cc*
 relicto domicilio quærere salubriorem aërem *cc*
 extra Patriam.

VI. Excusantur ægri, qui paulò ante mortem, *cc*
 causâ humilitatis vel boni exempli, petunt humi *cc*
 collocari, quia non intendunt vitam abbreviare. *cc*
 v. *Vasq. l. c. Addit Laym. n. 5.* non teneri quenquam *cc*
 mediis extra-ordinariis, & nimis duris, v. g. *cc*
 abscissione cruris, &c. vitam conservare; *cc*
 nisi tamen ea communi bono sit necessaria, *vid. cc*
Lesf. l. c. Sanch. d. 34. ubi dicit, infirmum in periculo *cc*
 mortis, si sit spes salutis, non posse medicamenta *cc*
 respuere. Non videtur tamen virgo ægrotans *cc*
 (per se loquendo) teneri subire manus Medici, vel *cc*
 Chirurghi, quando id ei gravissimum est, & magis *cc*
 quàm mortem ipsam horret. *Escob. E. 7. Cap. 8. cc*
 x *Turrian. Sum. P. 1. c. 263. Dub. 5.*

Resp. 2. Non licet se mutilare, nisi sit neces- *cc*
 rium ad conservationem corporis totius; *cc*
 quia nemo est suorum membrorum absolutè *cc*
 dominus. *Lesf. D. 14. Unde resolves:*

I. Non licet se castrare ad conservandam *cc*
 castitatem, vel ad sedandas tentationes; quia *cc*

E f

hoc

- » hoc ad eum finem non est necessarium. *S. Th. 2. 2. q. 65. art. 1. Less. l. c. Molin. Fill. q. 3. & c.*
- » II. Peccant Parentes, qui filios etiam confertientes castrant, ut sint utiles cantui. *v. Laym. n. 2.*
- » • *Quæres.* An sepeliendus sit in loco sacro, qui seipsum occidit.
- » *Resp.* Id vetant Ecclesiæ Canones : qui tamen non sunt intelligendi de iis, qui ex furore, amentia, vel passione gravissimæ tristitiæ, turbatâ phantasiâ id fecerunt ; vel qui ante mortem verè de hoc doluerunt. Quòd si constet quempiam seipsum occidisse, & dubitetur, utrum deliberatè, an ex animo turbato factum sit, in praxi privatur sacrâ sepulturâ, cum præsumatur secundum opus externum voluntariè esse factum : nisi tamen ex circumstantiis contrarium colligatur : Si verò dubitetur, à se ipso, an ab alio *v. g.* si præcipitatus in aquam, delictum tam atrox & contra naturam non præsumitur finè evidentibus indiciis. *Molin. T. 3. D. 20. v. Laym. n. 8. v. etiam Escob. E. 7. c. 8.*
- » ubi dicit, eum, qui moritur ex vulnere in duello accepto, si vivus ex loco discessit, non esse privandum Sepulturâ Ecclesiasticâ.

A D D E N D A.

- » 170 Q. 176. *Quanta sit obligatio servandi vel prolongandi vitam.* R. §. I. Circumcelliones hæretici tempore Constantini Imperatoris asserbant quemcunque hominem se interimentem esse Martyrem, sed damnati sunt in Conc. Bracharensi, uti refert *Lugo de Just. D. 10. n. 1. & Mendo in Stat. d. 4. n. 43.* unde relicto illo infano errore dicendum est, quandoque esse gravem, quandoque nullam obligationem servandi vitam vel prolongandi, uti explicat *Busenbaum*, quibus adde seqq.

§. 2. Quamvis possit aliquis mortem sibi directe 775
ex bono fine optare, v. g. ut liberetur ærumnis
morti ipsi æ qualibus, aut ut peccatis sit liber, uti
cum aliis docet *Tambur. Lib. 5. c. 1. §. 3. n. 34*, tamen
nemini licitum est directe sibi mortem inferre.
Ratio disparitatis est, quia actus optantis est
inefficax, id est, sistit in desiderio, quod suam mora-
litate desumit à motivo, quod potest esse bonum,
neque tendit in læsionem alicujus Juris alieni,
nam pro talibus circumstantiis præsumitur Deus
consentire seu non reprobare tale inefficax deside-
rium: è contrà occisio suâ esset actus efficax
tendens ad ipsum effectum externum mortis, quo
læderetur Jus, quod habet solus Deus in vitam
nostram. Neminem autem ad peccatum vitandum
posse se occidere, latè probat *Bonæpei in Noctua*
Dub. 21. n. 660; idem tenent *Diana P. II. T. I. R. 23.*
& *Lugo num. 23.*

§. 3. Non est eadem obligatio vitam prolon- 772
gandi, quæ est non abbreviandi seu conservandi,
ita *Pasq. in Praxi Jejun. Decis. 27. Sanch. in Conf.*
L. 5. c. 1. D. 33. Gobat in Quin. T. 5. c. 1. n. 30. Ratio est,
quia vitam prolongare importat singulare studium,
ad quod non tenemur, è contrà non abbreviare
& conservare importat commune tantum studium,
ad quod tenemur: unde non est idem non prolon-
gare & abrumpere vitam, uti rectè *Victoria Rel.*
de Temper. n. 9, qui cum *Pagund.* docet, quamvis
Medicus diceret aliquem, v. g. utendo vino, posse
ad decem annos vitam prolongare, tamen posse
ex mortificatione abstinere.

§. 4. Omnes docent non licere abstinere, v. g. 773
à vino, directe eâ intentione, ut etiam horâ citius
moriatur, *Lugo num. 32. Gobat num. 32*, quia
nemo etiam ad horam est dominus vitæ suæ:

Hfz

Idem

Idem tamen *Lugo* num. 31. docet strangulandum posse prius abstinere à cibo, ut sic debilior factus citius suffocetur, quod *Gobat* n. 75. dicit esse probabile, se tamen non suaturum, nisi esset periculum desperationis aut blasphemiae.

774 §. 5. Licitum est abstinere à parte etiam communis cibi & potus, quamvis mors inde sequatur citius, dummodo sumatur, quod necessarium est ad conservationem individui, *Sanch.* n. II. *Pasq.* num. 8. *Lugo* n. 34. *Gobat* n. 40. Ratio est, quia sic non tollo, sed tantum non prolongo vitam, ad quod non teneor, habens finem bonum, qui est utilitas spiritualis prævalens corporali, & ita fecerunt sancti viri: quod si hoc licitum non esset, peccarent plurimi per studia & artes laboriosas nativum calorem consumendo, nam sic etiam minuitur vita; unde universaliter docet *Grana.* apud *Dian.* P. 5. T. 4. R. 33. movendum non esse scrupulum, etiamsi quis pœnitentiis, vigiliis, mortificationibus ad obsequium Dei vitam suam abbreviet, hoc enim spectat ad gubernationem vitæ, quæ nobis à Deo commissa est, ut ita possimus illâ uti ad exercitium virtutum, & ad majorem in cælo obtinendam gloriam: hinc potest quis Religionem ingredi, nec tenetur ex illa aut è Novitiatu egredi, etiamsi advertat abstinentiam aliâque similia nocere valetudini, & sic abbreviandam vitam, *Lugo* n. 34. *Gob.* n. 54. Consequenter non tenetur Religiosus petere victum à communi diversum, licet communis noceat valetudini, *Gob.* n. 60; nec salubriorem locum, quamvis in eo, in quo est, minus diu sit victurus, *Vict.* *Sayr.* *Gob.* num. 59. Quod idem rectè asserunt etiam de homine sæculari *Vict.* & *Lug.* num. 36, quia applicatio rerum valetudini noxiarum aut

omissio

Omissio valetudini utilium à sapientibus non cen-
setur occisio sui, quando fit ex causa proportionata
statui suo, vel Sanctorum exemplo conformi:
Si tamen victus ordinarius inferret Religioso
grave incommodum, teneretur Superiori indi-
care, ut præveniretur majoribus incommodis,
non autem teneretur indicare, si tantum causet
leviora incommoda, uti catharros, somnum
inquietaorem &c. *Gob. n. 65. & 66.* Quod si indicarit,
& non provideatur, debet acquiescere & permit-
tere, quidquid secuturum est.

§. 6. Nemo, nisi postulet necessitas Reipublicæ 775
vel Ecclesiæ, teneretur vitam conservare mediis
extra-ordinariis aut pretiosis, *Sanch. Vict. Sayr. Lug.*
n. 36. Gob. n. 34. Ratio est, quia non tenemur conserva-
re nisi mediis ordinariis, secundum dicta *L. 2. n. 201;*
imò *Vict. n. 1. & Sayr. L. 7. c. 9. n. 28.* dicunt hominem
non teneri conservare vitam medicinis, quia
incertum est, an eam non plus minuunt quam
prolongent: Similiter docet *Sanch. n. 4.* neminem
teneri quotannis sumere medicinam, v.g. ad præ-
cavendas febres, quamvis esset probabile peri-
culum febris & mortis, hæc enim non sunt ordi-
naria media vitam conservandi: addit tamen *n. 5.*
omnes teneri, dum ægrotant, si commodè possint,
consulere Medicos, & uti cibis salutaribus, quia
hæc sunt media ordinaria & facile parabilia,
ideoque etiam *Boudevvins P. 2. Q. 8.* dicit ægrum
periculosè laborantem, cui copia est Medicorum
& mediorum, teneri illis uti, si aliter sanari
non possit: addit *q. 9.* quoties notabile periculum
imminet ex omissione consilii, teneri ægrum
in licitis & honestis obedire Medico.

§. 7. Docet idem *Boudevv. quæst. 12.* si notabile 776
corpori damnium vel vitæ periculum imminet,

teneri Patientem admittere etiam inspectionem corporis ; rationem dat, quia erubescencia, quae deterret, habet ortum à peccato, & vincenda est per mortificationem, nam ratione illius, quod culpâ nostrâ contraximus, non est nobis licitum aliquid contra Jus, quo Deus nos obligat ad conservandam vitam : *Nav. tamen, Lefs. Baldel. Bonac. J. Sanch. Tambur. §. 4. n. 25.* cum *Busenbaum* docent puellæ licitum esse negligere curationē sui morbi, ne tangatur in partibus inhonestis, quia nemo tenetur admittere curationem, à qua non minus abhorret quàm ab ipso morbo: notant tamen rectè *Turrian. & Dian. P. 5. T. 3. R. 158.* teneri admittere sibi applicari medicinas ab alia honesta femina.

777 §. 8. Licitum est respuere medicinas, ut sic tolerantur graves doloris citra periculum mortis, *Sanch. n. 8, & sic Ludovic. de Ponte* rectè *Lamparin* in ejus vita L. 3. c. 4 §. 8. fecit, ut medicina non applicaretur oculo, quem falsus humor planè eripuit.

778 §. 9. Si tanta sit dejectio animi & appetitus, ut æger non nisi per summum laborem & cruciatum possit cibum aut potum sumere, *Vict. supra* excusat eum à mortali, si respuat, licet mors inde sequatur, quia tum est quædam impossibilitas moralis, quod maximè valet, si sit spes exigua vitæ.

779 §. 10. Damnatus à Judice, ut fame vel siti pereat, potest rejicere victum aut potum oblatum, ut docent *Lefs. de Just. L. 2. c. 9. n. 24. Laym. L. 1. T. 4. c. 18. n. 9. Gob. num. 68.* Si autem per vices repetita sic possit tandem evadere mortem, *Lugo num. 30. & Gob.* dicunt teneri admittere, sed si sententia sit justa, videtur non teneri, potest enim permittere illius in se executionem, uti potest non fugere ex carcere, quamvis sciat se morte afficiendum,

ut docent *Sot. Azor, Mald. Lesf. & alii* apud *Dian.*
 P. 5. T. 4. R. 41. contra alios : imò *Lesf.* aliique
 cum *Lug. n. 38.* docent licere se Reum offerre Judici,
 ut secundum Justitiam de eo disponat: an autem
 liceat se, v.g. è turri præcipitare, ne acerbiorè morte
 afficiatur, videri potest *Lugo num. 50.*

§. 11. Si Titius injustè ad mortem damnetur, 780
 potest alius ex motivo alicujus virtutis loco illius
 se offerre, ut colligitur ex dictis *Lib. 2. num. 177.*
 Si autem Titius justè damnetur, non potest se
 offerre alius, quia sic Judicem volentem justè occi-
 dere nocentem, induceret ad injustè occidendum
 se innocentem, *Lugo num. 49. Tamb. L. 6. c. 2. §. 2. n. 5.*

§. 12. Si damnato ad mortem præcipiatur, 781
 ut exequatur in se sententiã, v.g. venenum bibat,
 venam sibi aperiat, se in ignem conjiciat, potest,
 si velit, illa facere, ut potest in se exequi pœnam
 exilii, quia tum constituitur Minister publicus
 suæ necis, ut docent cum aliis multis *Haunold.*
de Just. T. 1. T. 2. n. 613. & *Illsung T. 4. D. 3. num. 66.*
 contra *Salas, Lesf. Lug. n. 25. Busenb. & alios* apud *Dia.*
 supra R. 39 ; item potest facere omnia, quæ ipsi
 implicitè præcipiuntur, v.g. scalas ascendere ;
 si tamen non jubeatur, non potest seipsum dejicere
 è scalis, quia sic se occideret autoritate propriã,
 & hoc tantum vult *S. Th. 2. 2. q. 64. art. 5. ad 2.* ut rectè
Illsung ; posse tamen, etiam si non jubeatur,
 collo circumligare funem, docet *Tamb. §. 1. n. 5,* quia
 hoc habet se indifferenter & remotè ad mortem.
 Quod si tamen nollet talia in se exequi, non obli-
 garetur, quamvis juberetur, quia nimis durum
 videtur aliquem sui ipsius carnificem agere, ita
 omnes communiter cum *Diana Resol. 40.*

§. 13. Catholico optanti Martyrium licitum est 782
 non fugere è carcere, quamvis posset commodè,

Ff4

quia

quia vix aberit scandalum; & quamvis abesse
tamen professio Fidei & testificatio fidelitatis
in Deum est sufficiens causa in eis circumstantiis
permittendi occisionem suam: quando autem
Christus Matth. 5. dicit: *Si vos persecuti fuerint
in una civitate, fugite in aliam, vel non manda-
sed dicit, quid facere possint; vel si manda-
mandat illis, qui ad propagationem Fidei erant
necessarii: item non mandat hoc carcere clausis,
sed adhuc à carcere liberis, quando nondum est
occafio proxima profitendæ Fidei & testificandæ
suæ in Deum fidelitatis. Vide Lugo num. 47.
Non esse autem licitum ex sola cupiditate Martyri-
se ingerere in Martyrium, rectè docent S. Th. Cap. 1.
Sanch. aliique cum Gob. in Quin. T. 5. c. 18. n. 51, unde
nec absque necessitate licitum est infidelibus dari
occafionem suam occidendi; ex justa tamen causa
id liceret, uti rectè Lugo n. 39, apud quem circa ista
posunt plura videri.*

783 §. 14. Circumforanei sumentes venenum,
ut ostendant efficaciam sui remedii, non peccant
graviter, si valetudinem non vitient notabiliter,
quia periculum vitæ excusatur per remedium
moraliter certum, *Dicast. Tamb. §. 2. n. 12. Dian. R. 10.*
& alii.

784 §. 15. Posset mulier non potens parere admitti
excisionem, ut infans baptizaretur, saltem
si aliqualis spes evadendi affulgeret, ad hoc tamen
non obligatur, *Boudevv. Quæst. 20*, quem casum
doctè tractat *Rayn. de ortu infantium per sectio-
nem Cæsaream*, ubi dicit spem semper affulgere,
nunquam sectionem esse per se lethalem, cuius ipse
tradit praxin. Quòd si infans in utero mortuus sit,
docet *Boudevv. supra*, matrem non teneri, ut vitam
conservet, ejus excisionem pati.

§. 16. Dubium est, an tenearis admittere, v. g. 785
 sectionem rupturæ, vel tibie abscissionem, si præ-
 videas te alioquin ideo moriturum; aliqui affir-
 mant, quia non es dominus vitæ tuæ: alij negant,
 quia nemo tenetur media extra-ordinaria &
 valde difficilia adhibere ad conservandam vitam:
 quod si tibi à Superiore graviter mandaretur,
 secundum *Navar. Lesf. & alios* tenereris, quia
 obedientia etiam ad res arduas obligare potest:
 secundum *Salon. Sot. Dicast. Lug. Dia. Burgh. Cent. 2.*
 Caf. 39. non tenereris, quia restam arduæ, quæ
 communiter humanam fragilitatem superant,
 suntque ferme æquè acerbæ ac mors ipsa,
 non cadunt sub obedientiam: excipiunt tamen,
 nisi talis homo esset necessarius Republicæ vel
 Communitati, remedium verò foret certum &
 securum, tum enim putant teneri admittere:
 omnes illæ sententiæ sunt probabiles.

§. 17. Potest quis sibi amputare manum, ut liber 786
 catenâ evadat mortem, pars enim meritò postpo-
 nitur toti, *Lugo num. 21. & 22. Steph. T. 4. D. 5. N. 6.*
 Potest etiam quivis alius tibi hoc facere cum tuo
 consensu, *Hurtad. & Dian. in Comp. v. Homicidium.*
 Num. 10.

§. 18. An & quomodo liceat militi navem, 787
 in qua est, ne in manus hostium veniat, accendere,
 aut turrim evibrare, prævidens se certò occidendū,
 videri potest *Mendo D. 4. Q. 6.* ubi tanquam proba-
 bilius defendit esse illicitum: *Lugo à num. 51.* putat
 in causa boni publici esse licitum, si ab hostibus
 eras occidendus.